

## Nr 165.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till återbäring av viss del av erlagd stämpelavgift för John och Antonie Rettigs museifonder till Gävle stad; given Stockholms slott den 6 mars 1936.*

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

*Ernst Wigforss.*

---

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 6 mars 1936.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anför:

Den 23 juli 1933 avled änkefru Antonie Rettig, född von Eckermann.

Genom testamente den 6 april 1932 och codicill den 20 mars 1933 hade änkefru Rettig förordnat, att av hennes kvarlåtenskap skulle till Gävle stad utgå vissa belopp för bildande av en museistiftelse, benämnd »John och Antonie Rettigs museifonder till Gefle stad». Beloppen fördelades på en byggnadsfond, en inköpsfond och en förvaltningsfond. För samma ändamål hade fru

Rettig ytterligare till staden testamenterat vissa fastigheter samt alla i hennes hem i Stockholm och i Villa Rettig i Gävle befintliga konstsaker, vilka voro avsedda att utgöra grundstommen till det blivande museets samlingar.

Därest nämnda donationer skulle förfalla, till följd av att Gävle stad icke anser sig kunna mottaga desamma på i testamentet angivna villkor, skall allt, som enligt punkterna 1, 2, 3, 18, 34, 36 och 39 i testamentet skolat tillkomma staden, överlämnas till nationalmuseum.

Vid stämpelbeläggning av bouppteckningen efter fru Rettig beräknades med stöd av bestämmelserna i testamentet och codicillen byggnadsfonden till 1,462,635 kronor 64 öre, inköpsfonden till 211,950 kronor samt förvaltningsfonden till 341,447 kronor. De till museistiftelsen donerade fastigheterna åsattes ett värde av tillhopa 60,600 kronor. Till museet donerade lösören upptogs i bouppteckningen till ett värde av 79,850 kronor 75 öre.

Vid bouppteckningens inregistrering stämpelbelades »John och Antonie Rettigs museifonder till Gefle stad» med sammanlagt 618,470 kronor. Vid stämpelbeläggningen undantogs till museet donerade lösören, beträffande vilken del av donationen Kungl. Maj:t enligt resolution den 29 mars 1934, på därom av utredningsmannen i fru Rettigs dödsbo gjord framställning, med stöd av § 2 förordningen den 19 november 1914 om arvsskatt och skatt för gåva medgivit, att arvsskatt icke skulle beräknas.

För att söka ernå lättnad i museidonationens stämpelbeläggning och därigenom underlätta för staden att mottaga donationen anhöllo *stadsfullmäktige i Gävle* i skrivelse till Kungl. Maj:t den 25 maj 1934, att Kungl. Maj:t måtte på i skrivelsen anförda skäl i proposition till riksdagen föreslå, att arvsskatt å »John och Antonie Rettigs museifonder till Gefle stad» skulle utgå enligt de skattetariffer, som gällde före ikraftträdandet den 1 juli 1933 av förordningen den 30 juni 1933 om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 om arvsskatt och skatt för gåva och att skillnaden mellan stämpelavgiften för fonderna beräknad enligt nu gällande arvsskattetariff samt stämpelavgiften beräknad efter den tariff som tillämpats intill den 1 juli 1933, eller 306,980 kronor, skulle återbetalas för att tillföras berörda museifonder. I särskild skrivelse till Kungl. Maj:t instämde Gestrike-Hälsinge hembygdsförbund i egenskap av centralorganisation för Gävleborgs läns museiinstitutioner och hembygdsföreningar i Gävle stads framställning.

Över den sålunda gjorda framställningen avgav *statskontoret* den 11 september 1934 infortrat utlåtande, vari ämbetsverket förklarade sig av principiella skäl icke kunna tillstyrka bifall till densamma.

Genom beslut den 26 oktober 1934 fann *Kungl. Maj:t* framställningen icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

I två likalydande *vid 1935 års riksdag väckta motioner* (I: 148 av herr Norling m. fl. och II: 267 av herr Holmström m. fl.) hemställdes, att riksdagen måtte besluta, att av stämpelavgiften för »John och Antonie Rettigs museifonder till Gefle stad» skulle återbäras och tillgodoföras museifonderna ett belopp av 306,980 kronor, motsvarande skillnaden mellan stämpelav-

giften för museifonderna enligt nu gällande arvsskattetariff och den tariff, som varit tillämplig före den 1 juli 1933.

I utlåtande över motionerna anförde *statsutskottet*, att det väckta förslaget hade synts utskottet beaktansvärd. Emellertid hade utskottet icke ansett sig böra för det dåvarande taga bestämd ståndpunkt till förslaget, innan en klarläggande utredning verkställts, huruvida och i vilken omfattning Gävle stad kunde fullgöra de av testator för donationens mottagande uppställda kraven. En dylik utredning borde enligt utskottets uppfattning kunna medhinnas före utgången av år 1935. Utskottet ansåg sig för den skull böra hemställa, att berörda motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda. Utskottets hemställan bifölls av kamrarna.

I en till Kungl. Maj:t ställd, den 16 november 1935 dagtecknad framställning ha nu *av stadsfullmäktige i Gävle den 26 augusti 1935 utsedda kommitterade* för bevakande av stadens intressen på grund av den Rettigska donationen upptagit stadens tidigare hemställan, att av stämpelavgiften å nämnda donation måtte återbäras och tillgodoföras museifonderna ett belopp av 306,980 kronor.

Kommitterade framlägga härvid resultaten av en utredning av frågan, huruvida och i vilken omfattning Gävle stad skulle kunna fullgöra de av testator för donationens mottagande uppställda kraven.

Av utredningsmannen i änkefru Rettigs stärbhus, direktören Carl Trygger ha kommitterade erhållit i skrivelsen specificerade uppgifter rörande den approximativt beräknade behållningen i dödsboet per den 31 december 1935, sådant boet skulle kunna överlämnas till Gävle stad, därest staden mottager museidonationen. Av dessa uppgifter framgår, att museifondernas värde vid nämnda tidpunkt kan beräknas till c:a 1,080,000 kronor. I denna behållning ingår emellertid stärbhusets fastigheter, vilka upptagits till taxeringsvärdet med 491,900 kronor. Då kommitterade haft anledning antaga, att taxeringsvärdet icke motsvarar fastigheternas försäljningsvärde, ha kommitterade föranstaltat om värdering genom sakkunniga av de fastigheter, som ingå i eller beröra donationen. Av värderingsinstrumentet, vilket i avskrift bifogats kommitterades skrivelse, framgår, att realvärdet av fastigheterna i fråga kan beräknas understiga taxeringsvärdet med 87,800 kronor.

Vid beräkning av museifondernas realvärde bör hänsyn även tagas till en beräknad värdeminskning å i donationen ingående obligationers värde med 11,560 kronor samt till att två fastigheter med ett sammanlagt värde av 60,600 kronor upptagits bland tillgångarna men enligt testamentets bestämmelser skola användas till tomtplats för museibyggnaden.

Frändragas nämnda poster från museifondernas beräknade behållning å 1,080,000 kronor, återstår ett belopp å 920,040 kronor i disponibla medel.

Av sistnämnda belopp faller en del på inköps- och förvaltningsfonderna, vilkas realvärde beräknas uppgå till 36,850 respektive 198,250 kronor. När museet färdigställts, skall vidare till förvaltningsfonden överföras det belopp som erhålles vid försäljning av sommarbostaden Villa Rettig, vilken ingår

bland de i behållningen upptagna fastigheterna med ett värde av 45,000 kronor. Kommitterade anse sig därför kunna beräkna byggnadsfondens nuvarande realvärde till 639,940 kronor.

Kommitterade erinra om att enligt testamentets bestämmelser i en framtid ytterligare medel komma att tillföras museifonderna, nämligen dels 100,000 kronor, vilka skola tillfalla byggnadsfonden, när den person som under sin livstid erhållit rätt till ränteavkastningen av detta belopp avlidit, dels sammanlagt 165,000 kronor, som enligt testamentets bestämmelser skola avsättas till pensioner och livräntor. Kommitterade ha icke ansett sig kunna räkna med förstnämnda belopp för byggnadens uppförande utan finna, att medlen i stället böra användas till museets bibehållande, utvidgning och modernisering. Samma är förhållandet med beloppet å 165,000 kronor, om vilket det för närvarande är omöjligt att förutsäga, när det kommer att utfalla.

För att få utrönt den ungefärliga kostnaden för uppförande av en museibyggnad i enlighet med testators önskemål ha kommitterade uppdragit åt stadsarkitekten S. H. Wranér i Gävle att utarbeta skissritningar och verkställa kostnadsberäkning för en sådan museibyggnad. Den verkställda kostnadsberäkningen, vilken i avskrift bifogats kommitterades skrivelse, slutar å ett belopp av 950,000 kronor.

Då byggnadsfondens realvärde enligt kommitterades beräkning utgör cirka 640,000 kronor, erfordras sålunda ytterligare cirka 310,000 kronor för att möjliggöra museibyggnadens uppförande i enlighet med den framlagda planen. Genom den föreslagna återbäringen av stämpelmedel å 306,980 kronor skulle byggnadsfonden ökas med 225,920 kronor till i runt tal 866,000 kronor.

Kommitterade framhålla, att Gävle stad utöver de kostnader, som framgått av här refererade beräkningar, i händelse museet kommer till stånd måste göra ytterligare ekonomiska uppostringar. För inköp och upplåtande av tomtmark i enlighet med testamentets bestämmelser fordras ett tillskott från Gävle stad, som i gynnsammaste fall torde uppgå till 93,500 kronor.

Som svar på frågan, huruvida Gävle stad kan fullgöra de av testator för donationens mottagande uppställda kraven, anföra kommitterade, att stadsfullmäktige visserligen ännu icke tagit direkt ställning till frågan om donationens mottagande men att kommitterade för sin del äro beredda att tillstyrka donationens mottagande, därest restitution erhålles. Kommitterade förklara sig övertygade om att ett förslag härom under angiven förutsättning kommer att av stadsfullmäktige godkännas, och att staden, om restitution beviljas, kan fullgöra de förpliktelser, som komma att bli en följd av donationens mottagande.

Över kommitterades skrivelse ha infordrade utlåtanden avgivits av statskontoret och byggnadsstyrelsen.

Statskontoret vidhåller sin i ett tidigare utlåtande angivna ståndpunkt, att statskontoret av principiella skäl icke kan tillstyrka bifall till vad i ärendet hemställts. Statskontoret anför vidare, att om, med hänsyn till före-

liggande omständigheter, skäl anses föreligga för statsverket att bidraga till inrättandet av ifrågavarande museum, så finner ämbetsverket en riktigare väg vara, att anslag i vanlig ordning beviljas för ändamålet. Ämbetsverket erinrar därjämte om att donationen, såvitt av handlingarna framgår, kommer det allmänna tillgodo, även för det fall att Gävle stad icke skulle anse sig kunna mottaga densamma. Vid sådant förhållande skall nämligen allt, som enligt testamentet punkterna 1, 2, 3, 18, 34, 36 och 39 eljest skolat tillkomma staden under namn av »John och Antonie Rettigs museifonder till Gefle stad», överlämnas till nationalmuseum, där avkastningen skall användas till förvärv av konstverk.

*Byggnadsstyrelsen* har granskat vissa av de i kommitterades skrivelse framlagda beräkningarna och därvid funnit de värden som åsatts de i donationen ingående fastigheterna skäligen. Styrelsen har icke heller något att erinra beträffande den approximativt till 950,000 kronor beräknade kostnaden för uppförande av den avsedda museibyggnaden.

I anledning av statskontorets utlåtande ha *av stadsfullmäktige i Gävle utsedda kommitterade* beretts tillfälle att yttra sig. I skrivelse till Kungl. Maj:t den 11 januari 1936 ha kommitterade bland annat anfört:

»Statskontoret erinrar om, att ifrågavarande donation, därest Gefle stad icke skulle anse sig kunna mottaga densamma, kommer det allmänna tillgodo därigenom, att vad som enligt testamentet skolat tillkomma staden, i stället överlämnas till Nationalmuseum. Det är riktigt, att testamentet innehåller en dylik bestämmelse. Ett närmare studium av testamentet torde dock giva vid handen, att denna bestämmelse tillkommit allenast såsom ett komplement till förut lämnade föreskrifter. Testator har säkerligen icke haft någon tanke på att den skulle behöva träda i tillämpning. De av testator lämnade detaljerade föreskrifterna angående det till staden donerade museets utseende, dess placering inom staden m. m. synas kommitterade utan vidare visa, att anordnandet av ett museum i Gefle varit det, som i första hand legat testator om hjärtat och som hon tydligen avsett att kunna förverkliga genom de medel, hon i testamentet ställt till förfogande. Testator har vid museets planering icke kunnat förutse den nuvarande situationen och den väsentliga reducering av museifonderna, som nya och högre skattesatser medfört. Enligt kommitterades uppfattning bör vid varje donation och främst vid en donation av så allmänskulturell betydelse som den förevarande all möjlig hänsyn tagas till vad som varit testators främsta vilja. Det är för att bliva i stånd att genomföra testators önskan, som staden beträffande rättigskas donationen ansett sig kunna vädja till statsmakternas välvilja och förståelse.

Statskontoret torde med sin erinran om Nationalmuseii subsidiära rätt till donationen hänsyfta till, att donationen under alla omständigheter kommer en kulturinstitution tillgodo. Därvid må dock framhållas den i viss mån säregna ställning, som statens centrala institution, Nationalmuseum, intager. Denna institution är i organisatoriskt hänseende fullt utbyggd och sedan lång tid tillbaka konsoliderad samt i åtnjutande av årliga anslag av staten. Dess behov, såväl ekonomiska som konstnärliga, äro väl tillgodosedda. Ytterligare tillskott kunna knappast sägas vara av något avgörande intresse för detta museum. För Gefle och hela Gefleborgs län skulle det däremot vara av synnerlig betydelse om det rättigskas museet kunde förverkligas här i staden och de till museet donerade konstföremålen uppställas i det samhälle, som dona-

for i första hand haft i åtanke. Statligt bidrag till de museisamlingar, som hittills åstadkommits i Gefle, har icke i någon form lämnats. Lokaler saknas för dessa samlingar och även i övrigt arbetar museet under synnerligen svåra och otillfredsställande förhållanden. Ett museum i det på dylika institutioner fattiga sydliga Norrland måste vidare ur kulturell synpunkt betyda oändligt mera än ett tillskott till nationalmuseets redan väl tillgodosedda samlingar.

Kommitterade vilja åberopa och understryka vad i herr N. S. Norlings m. fl. och herr Nils Holmströms m. fl. motioner till 1935 års riksdag i nu angivna hänseende framhållits, nämligen att åtskilliga skäl synas tala för lämpligheten av en decentralisering av de kulturella institutionerna bl. a. genom tillkomsten av museer, åtminstone i våra större landsortsstäder. Landsorten överhuvud och i all synnerhet Norrland är illa lottad i detta avseende. I likhet med motionärerna finna kommitterade det därjämte vara icke blott ett landsorts- utan även ett riksintresse att, när nu möjlighet därtill gives, understödja och underlätta tillkomsten av ett museum i en landsortsstad. Staden Gefle själv kan omöjligen tänka sig att inom en överskådlig framtid få till stånd det museum, varav staden utan gensägelse är i behov.

Kommitterade vilja vidare framhålla, att om donationen tillfaller Nationalmuseum den kommer att helt befrias från arvsskatt. Hela det belopp som nu erlagts i arvsskatt för museidonationerna, eller 618,470 kronor, skulle vid sådant förhållande återbäras till museifonderna och tillgodoföras dessa.»

*Departements-  
chefen.*

Såsom framgår av den lämnade redogörelsen, har änkefru Rettig genom testamentsbestämmelser meddelade före den 1 juli 1933 — då de nu gällande skärpta arvsskattetarifferna trädde i kraft — förordnat, att viss del av hennes kvarlåtenskap skulle tillfalla Gävle stad för bildande av en museistiftelse i Gävle. Då änkefru Rettig avlidit kort tid efter de nya skattetariffernas ikraftträdande, har ifrågakvarande donation stämpelbelagts efter nämnda tariffer, vilket medfört en skattebelastning å donationen, som med något över 300,000 kronor överstiger den stämpelavgift, vilken skulle utgått efter vid testamentets uppgörande gällande skattesatser. Härigenom hava, på sätt från stadens sida närmare utvecklats, svårigheter uppkommit för staden att mottaga donationen och realisera dess syfte.

Därest Gävle stad avböjer att mottaga gåvan, skulle densamma enligt testamentsbestämmelserna tillfalla nationalmuseum och alltså även i detta fall komma det allmänna till godo. Det förefaller emellertid mindre tilltalande, att ett betydande bygdeintresse, som testator önskade tillgodose, skulle åsidosättas till förmån för staten på grund av en vid testamentets uppgörande ej förutsedd skattehöjning. Under sådana förhållanden finner jag mig icke böra ställa mig avvisande till tanken, att statsverket skulle i någon form lämna staden det bistånd, som synes erforderligt för att staden skall se sig i tillfälle att mottaga gåvan på de av testator angivna villkoren.

I likhet med statskontoret finner jag det av principiella skäl icke möjligt att tillstyrka, att detta bistånd beredes staden genom den restitution av stämpelmedel, varom de av staden utsedda kommitterade nu hemställt. En möjlighet synes mig däremot vara, att anslag anvisas för återbäring till Gävle stad av en del av det belopp, varmed stämpelavgiften för ifrågakvarande do-

nation ökats till följd av den skärpning av skattetarifferna, som trädde i kraft den 1 juli 1933.

Av kommitterades utredning att döma synes det tillräckligt, att till staden återbäres ett belopp å 200,000 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma de närmare villkor, under vilka denna återbäring må åtnjutas.

Med åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Återbäring av viss del av erlagd stämpelavgift för John och Antonie Rettigs museifonder till Gävle stad* under sjunde huvudtiteln för budgetåret 1936/1937 anvisa ett reservationsanslag av ..... kronor 200,000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

*Birger Brandt.*